

ADALET AĞAOĞLU

Adalet AĞaoğlu
Romancı,
İstanbul'da
yaşıyor,
Türkiye
doĖumlu.
Authoress,
lives in Istanbul,
born Turkey.

(...) Yıllar yıllar önce, Münih'ten bir gece trenine binerek kırk saatliğine indiğim Viyana.

Yaş yirmi iki.

Ah tutku, coşkular ahhh! Tarihte o zamanlar böyle şeylerin kırıntılarına rastlanırdı.

Gardan çıkmışım, upuzun bir cadde boyunca yürümüşüm. Serin bir güz sabahı. Gün yeni yükseliyor. Gece uyumadım, ama bu kentin bir günde altını üstüne getirebilirim. Rüyalarımla kenti. Dünyalar benim.

Hayat ise sanki, gençlik hayallerinin burnunu sürtmek için var.

İki yanımda yıkılmış yapılar görüyordum. Bir başka cadde boyunca daha yürümüş, hiçbir yanda ne Strauss'un, ne Schubert'in izine rastlamıştım.

Kendimi ansızın, Habsburglar'ın yazlık saray kapısı önünde buldum. Divan kapısı! Dolmabahçe mi, demiştim. Beylerbeyi mi, Yıldız mı?

Hiçbiri değil. Viyana Kapısı.

Schönbrunn, karşımda enlemesine uzun, sabah ışıltıları altında mahmur yatıp

duruyor. Saray, önünü çakıllı bir düzlüğe, arkasını ormana vermiş, bir gece önce Gluck'un nağmeleriyle öpülüp okşanmış duvarları esneyerek uyanıyor. İki yanı mermer merdivenli büyük kapı açılıyor; İmparatoriçe ve on altı çocuğu cıvıltılarla parka dökölüşüyor; Neptün'lü havuzun yanlarına koşuluyor; zaten güzel sesiyle iyi şarkı söyleyen İmparatoriçe, buyruğundakilere, bahçevanlara çiçek tarhları, ağaçlarla ilgili isteklerini bildirirken kuşlar gibi cıvıldıyor; eskiden av avlanan koruluklarda Viyanalılar sabah gezintilerini yapıyorlar; ben de ortadaki geniş divanyolunu geçip, sarayın neo-gotik ön girişine ulaşmak üzere merdivenleri tırmanıyorum; büyük kapının iki yanında iki saray muhafızı beni içeri buyur etmek için

I arrived in Vienna many years ago on a night train from Munich for a stay of forty hours.

I was twenty-two.

Ah! What passion! What enthusiasm! In those days we still encountered the fragments of such things. I left the station and walked along a very long street. It was a cool autumn morning. The day was just beginning. I hadn't slept that night, but I felt capable of turning the whole city inside out in a single day. It was the city of my dreams. The world was mine.

But this is life, and there is also the shattering of youthful dreams.

I saw ruined buildings on each side. I walked down another street. Nowhere did I see any traces of Strauss or Schubert.

I suddenly found myself in front of the summer palace of the Hapsburgs. The imperial gate! Can this be Dolmabahçe, or Beylerbey, or Yıldız? It was none of them. It was the gate of Vienna. Schönbrunn lies stretched out full length in front of me, languid in the rays of the morning sun. In front, the palace looks out on to an expanse of gravel, at the back, on to a wood. The walls that had been kissed and caressed the night before by the strains of Gluck are now yawning and stretching themselves awake. The great door with its double flight of marble stairs opens, and the Empress emerges with her sixteen children who pour chattering and chirping out into the park and run around the fountain of Neptune. When the Empress, who has a lovely singing voice, tells the servants and gardeners what she wants done with the flowerbeds and the trees, she twitters like a bird. The Viennese are taking their morning stroll through groves where animals used to be hunted, while I pass along the wide imperial way and ascend the stairs leading to the front, neo-Gothic entrance to the palace. Two guardsmen are waiting on each side of the door to show me in.

Nothing of the sort. The doors of the palace were all closed. Although the Viennese were working night and day to clear away the debris left by the war, the

ADALET AĞAOĞLU

beklemekte...

Hiçbiri değil. Sarayın bütün kapıları kapalıydı. Sokaklardan savaş yıkıntılarını kaldırmak için bütün Viyanalı'ların gece gündüz gönüllü çalışmış olmalarına karşın hâlâ yıkık duvarlar, molozlar, onarıma alınmış kubbeler, seralar, tramvay, tank, top yolları için bir ucundan dilinmiş yorgun bir park görünüyordu. Geniş yollukların iki yanındaki ateş çiçeklerine dahi sinmiş yorgunluk bana da bulaşmış gibiydi. Dönüp, yeniden divan kapısı önüne geldim.

Buralarda bir tramvay durağı olmalıydı. Vardı. İstanbul Tramvaylarına benzeyen bir tramvay. Bekledim. Geldi. Bindim. Gece yatacağım yeri peylemeden Viyana'yı fethetmiş, şey, keşfe çıkmıştım. – Yoksa genlerimde çapaçul fetih tohumları mı gizli? –

Öyleyse bile, fetih başlamadan bitiyordu. Daha iki durak gitmeden tramvay durdurulmuş, kazılmış toprak rengi üniformalarıyla askerler beni: "Vize? İzin?" diye sorguya çekmişler, kent içi bir tramvayda bize hiç aklıma gelmediği için de geri çevirmişlerdi. İçlerinden biri, civıltısı büsbütün solmuş bakışlarımdan etkilendi herhalde. Yarımıyamalak Fransızcası – ki o çağda yaygın bir dildir –, ağzında bol votka kokusuyla – bu da tarihin o sayfasında albenisi yüksek bir içki diye geçmektedir – Bana "Birleşmiş Cumhuriyetler Ülkesi"ne girmekte olduğumu, fakat bunu vizesiz-izinsiz yapamayacağımı söylemişti.

Dehşet içindeydim. Bir caddeden ötekine ben bu izni nereden nasıl alabilirim? Hele "Birleşmiş Cumhuriyetler Ülkesi" söz konusu iken?

Eski Ankara'da, oturduğumuz ilk Ankara evinde, bizim taraftan olduğu gibi "ötekilerin" tarafından da mutfağa açılması gereken, ama hep çakılı tutulan bir kapı vardı. Bizler, bu yandan "onların" yanını hiç göremeyelim diye, kapının anahtar deliğine kâğıt yapıştırmışlar. Bir seferinde merakımı yenemeyip, kapıya değmeden-dokunmadan anahtar deliğinin "öte yanı"yı görmek istemişim. Fakat, deliği örten o lânet kâğıt yüzünden hevesim kursağımda,

whole appeared as a tired park intersected from one end to the other by ruined walls, rubble, domes and conservatories under repair, roads for trams, tanks and guns. The tiredness that had even seeped into the passion flowers lining the pathways affected me too. I turned round, and made my way back to the imperial gate.

I expected to find a tram-stop around there. And there was. Would it be like the trams in Istanbul?

I waited. It came. I got on.

Before even attempting to find somewhere to stay the night I had set out to conquer, sorry, discover Vienna. Or did the unruly seeds of conquest lie buried in my genes?

Even if it were so, the conquest was to end before it had begun.

The tram hadn't gone two stops before it was held up by soldiers in khaki uniform who demanded to see my visa, my permit. It had never occurred to me that a visa would be necessary on an inner city tram, and they turned me back. One of the soldiers was probably affected by the dejected look in my eyes. He explained to me in broken French – at that time it was the most widely known language – and with a strong smell of vodka on his breath – vodka was regarded as the most attractive drink at the time – that I was entering the "United States Zone", but that I couldn't do so without a visa and a permit. I was shattered. Where and how on earth was I to find such a permit from one street to another? Especially when it was a question of the "United States Zone"!

In old Ankara, in the first Ankara house I lived in, there was a door that was meant to open into the kitchen both from our own side and from the side of the "others", but was always nailed shut. "They" had also stuck a piece of paper over the keyhole so that we couldn't see into "their" side. On one occasion I had an irrepressible desire to see the other side of the keyhole, without touching or coming into contact with the door. But because of that confounded piece of paper over the hole my

ADALET AĞAOĞLU

3

kursağım da aklımda kaldı. Demek, bendeki bu anahtar deliği merakı, böyle, çocukluğumun o döneminden!.. Gel zaman, git zaman, Büyük Ata(M)nın öldüğü günün gecesi, bizler sel gibi gözyaşı dökerken, kapının “öte yaka”sından müzik sesleri, gülüşmeler işittik. Ben buna çok içerlemiş, ileri atılmış, ancak kendim bir yana, kapının “öte yakası”na yine bakışımı bile geçiremeyip, anahtar deliğinden geçire geçire bir süpürge çöpü geçirebilmişim. Ama bende, bunu yapmakla da övünebileceğim bir değişiklik olmadı; boyum atmadı, büyümedim. Tam karşıtı, galiba biraz çektim, büzuldüm, küçüldüm. Anahtar deliğini örten kâğıttan öte yakaya süpürge çöpü geçirdiğimi öğrenen büyükler, korkutucu ünlemlerle kapının o yanında “Öteki Tür”den insanların yaşadığını söylediler de...

Yanmış yıkılmış bir Avrupa ortasında, savaş sonrası, artık öte tarafa geçen tek şey herhalde süpürge çöpü olmayacaktı. Kırk saatliğine bunun için, bu özgürlük duygusuyla oralarda değil miydim? Tarihin onca sayfası yeniden boşuna o kadar kanlanmış, oluk oluk gözyaşlarıyla ıslanmamıştı ya?

Bu akılla adımımı tam Viyana Kapısı’ndan içeri atmıştım, geri çevrildim. Öyle bir geri püskürtülüş ki, Kahlenberg tepelerinde çadırlarını, erzaklarını, kahve ve sancaklarını bırakarak kaçan Osmanlı Ordusu herhalde benden iyi durumda idi!

O dehşet geri püskürtülüşün hızıyla baktım, yeniden az önce bulunduğum tramvay durağındayım. Elbette şimdi gidişte değil, dönüşte; inişte... Viyana’yı sadece iki uzun cadde, bir yazlık saray ve parkı, üç de toprak rengi işgal, affedersiniz, “müttefik” askeri; ben, onlar ve ötekiler sanarak... Başka hiçbir durakta bekleyemeden, hiçbir tramvaya binmeden, kırk saat hep aynı çember içinde dönüp durarak *Üçüncü Adam*’ın esrarengiz Viyana kanalizasyonu labirentlerine nereden daldığını bilemeyerek. Oysa, bütün Amerika, filmin coğrafyasını solumaya, kimi kendini Graham Green, kimi de Orson Welles sanmaya

desire was thwarted, but it remained fixed in my mind.

So my interest in keyholes dates right back to that time in my childhood

Years passed. On the night Atatürk died, while we on our side were in floods of tears, from the “other side” of the door came the sound of music and laughter. This got on my nerves, I felt the urge to see what was happening on the other side of door. But I couldn’t see through it. I forced a broom stalk backwards and forwards through the hole. In doing so, no change took place in me that I could be proud of. I didn’t grown any taller, I didn’t grown up. On the contrary, I shrank, shrivelled, dwindled. When my parents learned that I had forced the broom stalk through to the other side of the keyhole they told me using the most frightening language that a “different type” of people lived on the other side of the door.

In a ruined and burned out Europe, after the war, it needed more than a broom stalk to get through to the other side. Wasn’t it for this, for the feeling of freedom, that I was spending my forty hours there? Surely it was not to be in vain that so many pages of history were once again covered in blood and tears! It was in this frame of mind that I entered the gate of Vienna, and was repulsed. It was such a repulse that the fleeing Ottoman army, abandoning its tents on the Kahlenberg heights, its provisions, its coffee and its banners, were in a better state than I was! Under the impetus of that shattering repulse I looked round and found myself back at the tram stop I had just left. But this time I wasn’t on the way forward, I was on the way back, on the way down. For me, Vienna was just two long streets, a summer palace and a park, and two occupying, sorry, “allied” soldiers in their khaki uniform; and I was imagining them to be them and the others... And so, without waiting at any more tram stops, without getting on any more trams, I turned around in the same circle for forty hours, totally ignorant of the spot from which the *Third Man* dived down into the mysterious labyrinth of the Vienna sewers. The

ADALET AĞAOĞLU

koşuyormuş! Bence, süpürge çöpünün açtığı topluiğne başı delikten hayal meyal kara erkek iskarpinlerini koklayan bir kedi seçebilmişim, o kadar.

O çağlarda, Birinci Viyana Kuşatmamdan elimde kalan bunlar ve daha eşikteyken geri püskürtölüş!

(...)

Sabri sabır taşında o kadar da bilememek gerek belki.

whole of America knows the geography of the film by heart, imagining themselves either Graham Green or Orson Welles, whereas I, through the pin-sized hole I opened with the broom stalk, could only very vaguely make out a cat sniffing at a man's black slippers, and that was all!

That's all that remains from my own siege of Vienna in those days, when I was repulsed while still on the threshold!

But years later I set out on a second Viennese campaign. This time I was armed with a whetted desire.

(...)

But perhaps one shouldn't whet patience with such patience.